

La Casa de la Vall vista pels viatgers

Durant els segles XIX i XX, el camí caòtic d'Andorra va ser trepitjat per molts viatgers curiosos de conèixer aquest petit país amagat al mig de les muntanyes, preservat gràcies a la manca de vies de comunicació.

Aquests viatgers ens han deixat molts testimonis sobre la vida quotidiana dels andorrans i els seus espais de vida.

De totes les cases, n'hi havia una que s'havia de visitar inevitablement abans de marxar: la Casa de la Vall.

Les descripcions ens revelen una visió arcaica. De fet, els viatgers que ens visitaven, tant si eren turistes, periodistes o funcionaris, descobrien un país que s'havia mantingut en l'època medieval i que no s'havia vist influenciat per l'atmosfera de la modernitat experimentada pels països veïns. S'ha de saber que fins als anys 30 l'única forma d'accedir a Andorra era a peu o amb mula.

No obstant això, aquests excursionistes viatgers semblaven esperar més modernitat, especialment pel que feia a la Casa de la Vall. Sent l'edifici on es decidia el present i el futur del país, es quedaven sense parla davant de la vella mansió, en un evident mal estat. Lewis Gaston Leary, gran viatger americà del segle XIX, descrivia així l'exterior de la casa:

L'edifici podria ser un magatzem o un graner o un dormitori d'una universitat de l'Amèrica prè-revolucionària; però ningú podria endevinar que es tractés del capitol nacional.¹

Maurice Gratiot, al seu llibre *Deux parisiens dans le val d'Andorre* (1890), compara la Casa de la Vall amb un graner:

La Casa de la Vall, o palau de les Valls, és en aparença tan rica com un graner tancat d'una granja modesta.²

---

¹ Leary, Lewis Gaston: *Andorra the hidden republic: its origin and institutions, and the record of a journey thither*. London: T. F. Unwin, 1912. Traducció del text de Carina Cadet i Júlia Fernández.

² Gratiot, Maurice: *Deux parisiens dans le Val d'Andorre: souvenirs d'un voyage aux Pyrénées*. Paris: Hachette: BNF, [2013]

Generalment, la segona impressió era més indulgent. El mateix Leary acabà justificant la ruda estructura de la Casa de la Vall tot tenint en compte el seu entorn:

En jutjar els mèrits arquitectònics de qualsevol edifici governamental, però, cal tenir en compte el seu entorn; i, en comparació amb les estructures veïnes, el Tribunal és bastant massiu i imponent, mentre que la seva ubicació no podria ser millorada. [...] Després de fer-hi una segona ullada, te n'adones que, al capdavant, aquesta ruda i forta estructura, situada a sobre d'una vall de cara a les escabroses muntanyes, és una estructura força correcta i digna, per a una raça forta i pobra, de durs treballadors muntanyencs, que únicament posseeixen la seva independència.³

La Casa de la Vall. Gravat d'Eugène Burnand (1850-1921)

L'interior de la casa no era més luxosa. Sí que hi van haver algunes restauracions, però les més importants es van dur a terme a partir de la segona meitat del segle XX. Maurice Gratiot el defineix com un *interior trist i [que] es troba en un mal estat que fa pena.*²

De tota la casa, l'habitació que semblava impressionar més a la majoria dels visitants era la cuina. En són dos clars exemples les descripcions de Harold Spender (1864-1926) i V. C. Scott O'Connor (1869-1945):

---

³ Leary, Lewis Gaston: *Andorra the hidden republic: its origin and institutions, and the record of a journey thither*. London: T. F. Unwin, 1912. Traducció del text de Carina Cadet i Júlia Fernández.

La llar de foc és una de les coses més remarcables de l'edifici. Hi ha una xemeneia colossal, de la qual surt pel conducte una gran fumarada, i al seu voltant hi ha quatre grans capfoguers de ferro d'una mida que suggereixen que podria cuinar-se un bou sencer en aquesta xemeneia. Està tota envoltada de grans seients amb ganxos de ferro on es poden penjar els estris. Es respira un aire de generosa hospitalitat medieval, i hom pot tenir la impressió que als bons consellers no els falten aliments, tenint una cuina d'aquesta magnitud. Des de darrere la cuina surten les escales que porten a les habitacions. En conjunt, és un hotel encantador i molt interessant.⁴

La cuina de la mansió és tan ruda i medieval com la resta d'aquesta singular residència. Es compon d'una immensa xemeneia quadrada que baixa com una caputxa al centre de l'habitació, i cobreix la major part de les lloses del sòl. Les seves fredes i sutjoses cadenes de ferro semblen instruments de tortura més que no pas unes bones animadores. Però sens dubte, en algun dia d'hivern d'anys passats, quan rostien un bou a les brases (si és que l'Estat frugal devia gaudir mai d'aquell festival) i els més il·lustres arribaven amb les seves túniques i el barret de tres pics per escalfar les seves mans i anar obrint gana, devia semblar bastant alegre i reconfortant.⁵

Tot i les al·lusions contínues a l'època medieval, sovint se sorprenen per la grandària de la cuina i entenen la necessitat d'una sala com aquesta. De fet, durant la sessió del Consell General, els consellers vivien a la Casa de la Vall, i havien de tenir a la seva disposició tot el que necessitaven per viure i dormir. Així, Maurice Gratiot deia:

La Casa de la Vall ha de tenir unes instal·lacions bastant completes, ja que els consellers no tenen dret a sortir durant les sessions. - Aquest és un altre costum que pot defensar-se: gràcies a ell, la corrupció és impossible i les deliberacions són més serioses.⁶

A més de les descripcions purament arquitectòniques, alguns viatgers també van deixar les seves impressions sobre els hàbits i costums dels consellers que sojornaven a la Casa de la Vall.

---

⁴ Spender, Harold: *Through the high Pyrenees*. London: A. D. Innes, 1898.

⁵ O'Connor, V. C. Scott: *Travels in the Pyrenees: including Andorra and the coast from Barcelona to Carcassonne*. London: John Long, 1913. Traducció del text de Carina Cadet i Júlia Fernández.

⁶ Gratiot, Maurice: *Deux parisiens dans le Val d'Andorre : souvenirs d'un voyage aux Pyrénées*. Paris: Hachette: BNF, [2013]

Marcel Monmarché, un geògraf que va visitar Andorra a principis del segle XX, oferia una visió molt estranya i fins i tot aterridora de la roba oficial usada pels consellers durant les seves deliberacions.

*Però passem a escenes menys materialistes. Des del menjador entrem a la sala del Consell, i la primera impressió és un instintiu pas enrere... Déu! Es trobaria aquí el gabinet de Barba Blava que rondava les nostres fantasies infantils? Qui són aquests penjats, demacrats i sinistres? Aquestes parets blanques entapissades d'ombres negres?... Són simplement les vint-i-quatre capes que porten els vint-i-quatre consellers quan tenen sessió; a sobre, s'alineen vint-i-quatre cadires, cadires pobres de palla; a sobre, hi pengen vint-i-quatre tricornis, de feltre descolorit i, antigament, pelut. Així, el Consell sempre està reunit i vetlla sense treva sobre les valls: quan no és una assemblea de persones vives, es una assemblea de fantasmes, i, al voltant de la sala, els pobres hàbits desgastats i solemnes, ondulant-se segons els corrents d'aire de les portes, sembla que s'empenyen i xiuxiuegen en veu baixa coses misterioses i molt antigues. Però, ben mirat, aquest Consell General no és sempre un concili de fantasmes, fins i tot quan els consellers hi són presents de carn i óssos? No sembla que hagin ressuscitat de l'Edat Mitjana, aquests vint-i-quatre muntanyencs que es reuneixen aquí, amb un vestit antiquat, per deliberar segons uns ritus del segle XIII?*⁷

---

⁷ Monmarché, Marcel: "L'Andorre". *Le mois littéraire et pittoresque : tome IX : janvier-juin 1903*, p. 323-345. Paris: [s.n.], 1903. Traducció del text de Carina Cadet i Júlia Fernández.

Instal·lació del jutge d'apel·lacions a Andorra. La cuina del Consell.
Gravat d'Eugène Burnand (1850-1921)

Sutter-Laumann, un periodista parisenc, sembla haver assistit als dinars i sopars dels consellers, que descriu com a menjars pantagruèlics:

No conec el menú que serveix per consolar el "cos sagrat" reunit per a l'elecció d'un papa, però sé en què consisteixen els àpats d'honor dels diputats d'Andorra. Immediatament després de la missa, el Consell General es reuneix a la sala de banquets, contigua a la sala de reunions. Es prepara una taula en forma de ferradura. Sense estovalles, i amb la vaixel·la d'estany. Entre cada parell de convidats es posa un porró, del que beuen a morro, per torns. [...] Es serveix un plat únic: budells i fetges d'ovella cuinats, assaonats amb pebrots vermells i safrà, cuinats en un calder enorme amb capacitat per a seixanta litres, penjat de les cadenes d'una gran xemeneia quadrada, que ocupa tot l'espai de la cuina. [...] Dues hores més tard, un altre festí consistent en amanida de patates i congre salat, fregit en oli, el plat el més horrible que hom pugui menjar. S'obre la reunió. A les quatre, un nou àpat: cuixes de xai rostides. A les cinc, es reprèn la reunió fins a les vuit. A

continuació, tornem al menjador i sopem un potatge amb macarrons, cuit amb aus de corral diverses i carn de xai. Patates, col, truites de riu i xai rostit, completen aquest sopar.⁸

Altres viatgers van tenir l'oportunitat d'assistir a les cerimònies oficials. L'any 1888, Gaston Vuillier revelava les notes de Pierre Vidal, bibliotecari de Perpinyà, que va assistir a la recepció del veguer de l'època:

Arribem, per fi, a la casa de la Vall o palau de la Vall. El Consell General al complet ens esperava amb el primer síndic. Baixo del cavall, palpo les meves cuixes mig mòltes, el meus genolls desllorigats. Vénen a dir-me que la cerimònia ha començat; però quina cerimònia, Déu meu! Ja, el vestit, la fatiga!... M'empenyen cap a una escala il·luminada amb candeles que fan relluir les parets de color de rata-pinyada. Pujo; arribo a la sala del Consell.

Espectacle vertaderament singular! La reunió té lloc en una peça llarga, moblada principalment amb quatre muralles, al llarg de les quals hi havien instal·lats sòlids bancs de fusta. En el fons, una taula en què estaven asseguts els representants de França, el procurador general síndic i el secretari del Consell General. En els bancs, a dreta i a esquerra, els consellers. El de l'escorta estava al fons, davant de la sala de juntes i barrant l'entrada a la capella.

El delegat permanent va prendre la paraula i amb una veu forta va llegir als andorrans una proclama que contenia les intencions del govern francès. El veguer va llegir el mateix document escrit en català. El català és la llengua oficial d'Andorra i difereix poc del que s'empra a la Sen d'Urgell i a la resta de Catalunya.

El primer síndic, a qui el delegat dona la paraula, convida a l'il·lustríssim veguer a prestar el jurament habitual, és a dir, el de respectar i fer respectar les lleis, usos, costums i privilegis de les Valls. Un vell document és allà, tot obert, sobre la taula: són els Evangelis, Quatuor Evangelia. El veguer hi posa la mà dreta, i, amb la mà esquerra sobre el cor, presta el jurament. Hom no sabria imaginar res de més medieval que aquesta cerimònia; el vestit dels consellers encara es presta a aquesta il·lusió.

---

⁸ Sutter-Laumann: *Au val d'Andorre; les Écrehou*. Paris: Mourlon, 1888. Traducció del text de Carina Cadet i Júlia Fernández.

Consisteix en uns pantalons curts de roba grisa, amb faixa i armilla de llana vermella, una corbata de seda negra, calça de llana de color blau clar i sabates amb sivelles; a la qual cosa cal afegir un abric llarg o balandran de drap negre, folrat de carmesí, i una gran gorra vermella sobre la que es col·loca el tricorn d'aparat.

El vestit dels veguers és tot negre: l'espasa, que només ells tenen el dret de portar en el consell, és la insígnia de la justícia i del comandament de la força armada.

Un immens, un colossal àpat, es preparava a la cuina.

Fou servit cap a les vuit en una sala contigua a la del Consell. Érem a taula uns quaranta. Xai rostit, cabrit rostit, pollastre bullit, truites de la Valira, amanida: tal fou la base d'aquest àpat, regat amb un vi espès d'una flaire de pell de boc.

Les postres es componien de bombons, pastissos, fruites confitades i xampany, lllaminadures ofertes pel veguer a l'il·lustríssim Consell. Aleshores se'm va fer comprensible el carregament desmesurat de tres o quatre muls que havien suat sang i aigua al llarg de tot aquest horrorós i interminable viarany que ens havia conduït fins a Andorra la Vella.

El veguer, d'acord amb una tradició constant, ofereix les postres, i la república assumeix les despeses del sopar fins als rostits.⁹

De totes les descripcions ressalta la sensació d'antiguitat, però els viatgers revelen també l'orgull que tenen els consellers i els habitants d'Andorra de fer conèixer les tradicions ancestrals del país.

Els visitants, tot i les crítiques que podien fer de la Casa de la Vall i, a través del mateix edifici, del país, acabaven estimant-lo i sentint-se orgullosos d'haver-hi sojornat. Harold Spender, com molts altres viatgers, acabava gaudint de l'ambient del país i se sentia serè:

---

⁹ Gaston Vuillier: *Dos viatges a Andorra (1887 i 1895)*. Tremp: Garsineu, 2002.

Mirant a través de la finestra l'àmplia vall, i les muntanyes vigilants del voltant, es respirava l'esperit d'un antic Estat, l'ar d'igualtat i simplicitat, lliure com els turons on està ancorat i els vents que hi bufen.¹⁰

Molts esperaven que Andorra fos sempre el mateix Estat, lliure i serè, sense les preocupacions provocades per la modernitat de la societat.

Carina Cadet Riba
Biblioteca Nacional

---

¹⁰ Spender, Harold.: *Through the high Pyrenees*. LondonLondres: A. D. Innes, 1898. Traducció del text de Carina Cadet i Júlia Fernández.